

NÄIDISKAVAD

eesti tüenduskoolidele Rootsis

Emakool

A. Noorem aste

I. Kõncharjutused.

1. Piltide vaatlemine ja vestlus nende põhjal.
2. Õppekäigud ümbrusesse ja kogutud materjali kodulooline läbitöötamine. Vestlused koduloolistel ainetel laste sõnavara rikastamiseks.
3. Lõbusate lugude ettelugemine ja vestlus nende põhjal.
4. Kergete, lastele meeldivate laulude pehkeõppimine ja nende ottokandmine.

II. Lugemine ja kirjutamine.

1. Anbits.
2. Voolav lugemine. Kahetõned ja dramatiseerimine.
3. Loetud palade jutustamine küsimuste varal ja ilma.
4. Kirjutamise harjutused. Arakiri. Diktaat.
5. Lühikeste kirjandite ja killektiivkirjandite koostamine.
6. Õpilaste tutvustamine saadaval-oleva lastekirjandusega.

III. Õigekeelsuse harjutusi.

1. Lühike ja pikk häälik. Väldete praktiline harjutamine suuliselt ja kirjalikult.
2. Täishäälik ja kaashäälik. Kaksiktäishäälik ja kaksikkaashäälik.
3. P, t, k ja b, d, g sõnade eesotsas.
4. I ja j tarvitamine.
5. Ainsuse ja mitmuse nimetav. Lõpp -d.
6. Ainsuse ja mitmuse omastav.
7. Ainsuse ja mitmuse osastav. Lõpud -d ja -t.
8. Nimisõnade kooskõlastamine arvsõnadega ja sõnadega "aitu, mitmed, palju, hulk" (Üks poiss, sada poissi, sadaks poissi, mitu poissi, mitmed poisid, palju poisso, hulk poisso, aga: palju liiva, hulk liiva).
9. Ainsuse ja mitmuse sissütlev. Lõpp -sse. Sissütlev lühike lõpp: läks metsa, kukkus jõkke.
10. Üldjooneline tutvumine teiste käänetega. Lõpud -lt ja -ga.
11. Omadussõnade ja omadussõnaliste määrsõnade võrdlemine.
12. Pööramine. A) Kindla kõneviisi olevik ja lihtminevik. Lõpp -d. B) Kindla kõneviisi jaatav ja eitav kõne. C) Käskiva kõneviisi jaatav ja eitav kõne. D) Tegija ja teonimi. Lõpp -ja.

13. Arvsõnad. Põhiarvud. Lihtsamad juhud järgarvude moodustamisel.
14. Asesõnad kes ja mis, mina, ma, sina, sa, tema, ta, nemad, nad, sinul, sal, temal, tal.
15. Lühike ja pikk täishäälik ning lühike ja pikk kaashäälik ühesilbiliste sõnade lõpul. Kaksikkaashäälik ühesilbiliste sõnade lõpul (ma-ma, tee-te, tall-tal, pikk-pink).
16. Harjutused määr sõnadega: peale, poal, pealt, siia-sinna, siin, siit, üles, ülal, ülalt jne.
17. Lihtsamad juhud täisobjekti ja osaobjekti kasutamisel jaatavas kõnes. (Poiss luges raamatut - luges raamatu läbi. Otsi raamatut - too raamat siia jne.)
18. Osaobjekti tarvitamine eitavas kõnes. (Poiss ei lugenud raamatut. Ära too raamatut.)

B. Vanem aste.

- I. 1. Voolav lugemine. Laulude päheõppimine ja ottekandmine. Dramatiseerimine. Kõnekoor.
2. Tutvumine eesti silmapaistvamate kirjanikkadega ja nende loominguga.
3. Tutvumine rahvaloominguga. Vanasõnu, mõistatusi, muinasjutte, rahvalaule. Kõnekoorid Kalevipojast.
4. Jutustamine loetu alusel. Vaba jutustamine. Kõne ravi.
5. Õpilaste tutvustamine olmasoleva noortekirjandusega ja tähtsamate raamatutega, mida iga eestlane peaks tundma.
- II. Kirjandid loetu alusel kui ka vabadel teemadel. Diktaat.
- III. Grammatikalisi ja õigekesksuse harjutusi.
1. Noorem astme õigekesksuse harjutuste neeldetuletamine.
2. Eesti ja rootsi tähestiku ja kirjaviisi võrdlus. Võõrtähed eesti keeles.
3. B, d ja g tähe "s" ees. -gi ja -ki.
4. Põhjalikum tutvumine tähtedega i ja j.
5. Täht "h" sõna eesotsas.
6. Astmevaheldus: Kk-k-g-, pp-p-b, tt-t-d, tuba-ton, pidu-poo, süsi-söö, nägi-näe, täht-tähe, sada-saja, külg-külje, käänd-kännu, lambad-lamba, küld-kulla, kord-korra.
7. Käänamine. Peakäänded. Mitmuse osastava pikk ja lühike lõpp. Teised käänded. Omandussõnade käänamise erinevusi.

8. Tüve muutusi käänamisel. Piirduda kolme paarühmaga: a) muutunud tüvega sõnad, b) ainsuse omastav nõrga osastavast (kuko-kukko), c) ainsuse omastav tugeva osastavast (nõtte-nõtet).
Raskemate sõnatüüpide võrdlemine (näit. õnnelik, kinnik - saadik, vihik).
9. Pöörd sõna. Ajad, kõneviisid, jaatav ja eitav kõne. Tegumood. Lõput -vad ja -vat, -gu-ko, -gu-ku, -tada-tata, -des -tes, -duid -tuid. -ma ja -da infinitiivi tarvitamine.
10. Harjutused astmevaheldusega sõnade pööramisel.
11. Harjutusi ees- ja tagasõnadega. Sõnad, mis tarvitatakse omastavaga (pool, juures jne.), sõnad, mis tarvitatakse osastavaga (nööda, pikki jne.), sõnad, mis tarvitatakse kahe käändega (pärast, vastu jne.).
12. Praktilisi harjutusi täisalus ja osalusoga.
13. Praktilisi harjutusi täissihitise ja osasihitisega.
14. Praktilisi harjutusi nominatiivse ja genitiivse liitumisega.
15. Praktilisi harjutusi sõnade kokku- ja lahkukirjutamisega.
16. Praktilisi harjutusi tähtsamate sufiksitega (-ja, -ur, -stik, -kond jne.).

Ajalugu ja kodanikuteadus

I. Eesti rahvas ja riik.

1. Eesti rahva põlvne kodu Läänemere kaldal ja tema perekohed õigused solale maal.
2. Eesti Vabariik.
Riigikord. President. Valitsus. Seaduseandlus. Riigikogu, Riigivolikogu ja Riiginõukogu. Linna-, valla- ja maakomissioonis.
Demokraatlik riigikord. Rahva õigused. Vähemusrahvaste õigused. Kohus. Eesti Vabariigi kodaniku õigused Põhiseaduse järgi.
Töölalad. Põllutöö. Maapõuevarad. Tööstused. Kaubandus. Moresõit. Kultuuritöö. Alghool, keskhool, kutskhoolid. Kõrgemad õppeasutused. Vabariidus. Noorsoo-organisatsioonid. Teadus, kirjandus, kunst.
Riigikaitse. Sõjavägi. Kaitseliit. Naissomakaitse.
Kirik.

II. Teo iseseisvusole.

- A. Eestlaste tööst ja võitlusest pärast teoorjuse kootamist.
 1. Eesti Vene tsaaririigi osana. Eesti ja Liivi kubermang.
 2. Eestlased maarahvana. Rahvas piiratud õigustega. Raske majanduslik olukord. Talu ja mõis. Maanõlg ja väljarändamine.

3. Jõukuse tõus suure usinuse ja kokkukohi tagajärjel. Talude ostmise.
4. Arkaniseaeg ja selle juhtivad tegelased. Kreutzwald, Jannson. Hurt. Jakobson. Koidula. Rahvuslikke üritusi.
5. Rahvusliku iseteadvuse ja majandusliku tõusu aeg. "Postimees" ja "Teataja". Põllutöö ja karjakasvatus muutub põhjalikuks. Linnad eestistuvad. Võitlus mitmel rindel - kultuurilisel, majanduslikul ja poliitilisel. Eestlased tunnevad end ühevähemena teiste rahvastega. Võidukas rünnak Tallinna linnavolikogu valimistel.
6. 1905. aasta. Rahutused ja karistussalgad. Kergendusi ühiskondlikus olus. Enakoolsete koolide asutamine. Ühistegoliste asutuste võrk. "Vanemuise", "Estonia" ja teiste kultuurhoonete ohitamine. Kirjanduse areng.

B. Eesti autonoomia.

1. Esimene Maailmasõda. Vene revolutsioon ja tsaarivalitsuse hävitamine.
2. Eestlased koondavad ridu. Suur Petrogradi meeleavaldus autonoomia nõudmisega. Eesti sõdurite koondumine kodumaale ja rahvuslikud väeosad.
3. Eesti Maapäev ja Ajutine Maavalitsus. Maakonnavalitsuste loomine. Kõik omavalitsused eestlaste juhtida. Koolid muutuvad enakoolseteks.
4. Lahkulöömine Vene riigist. Bolševikud Venemaal võimul. Maapäev kuulutab enese ainsaks võimukandjaks Eestis. Bolševike terror. Maapäev otsustab kuulutada Eesti iseseisvaks. Eesti Päästekomitee.

III. Eesti Vabariigi ajalugu.

1. Iseseisvuse Manifest ja selle väljakuulutamise. Ajutise Valitsuse loomine.
2. Saksa okupatsioon takistab Ajutist Valitsust astumast tegevusse. Sakslaste katse ühendada Eestit Saksamaaga ja eestlaste võitlus selle vastu.
3. Saksa okupatsiooni lõpp ja Ajutise Valitsuse tegevusse astumine.
4. Vene vägede poolt ja Vabadusesõja algus.
5. Vabadusesõda.

Vabatahtlikud ja õpilased rindel. Taganemine. Abi Soomest, Inglismaalt, Rootsist ja Taanist. Pööre sõjas. Riigi puhastamine venelastest. Võitlused väljaspool riigi piire. Sõda langesvääriga ja Võnnu lahing. Võidukas sõja lõpp.

Vabadusesõja sangareid. Kindral Laidoner ja silmapaistvaid väejuhte. Kuperjanov ja teisi sõjasangareid. Eesti sõdurite sangarlikkus. Rahva üksmeel vabaduse ja riigi kaitsmisel. Rasked jõupingutused sõja ajal.

6. Tartu rahu. Vene loobub igaveseks ajaks õigustest Eesti peale. Jaan Poska.
 7. Asutav Kogu. Põhiseadus. Maaseadus. Koolide korraldamine.
 8. Riigi arendamine. Riigi ja rahva jõukuse tõis. Tööstuse ja kaubanduse tõus.
 9. Põlevkivi- ja turbatööstuste asutamine ja väljaarendamine. Eektor linnades ja maal.
Suur tõus põllumajanduses. Või ja liha väljavedu. Suurejoonelise maaperandustöö, uudismaade harimine ja uute asunduste loomine.
 10. Kultuuriala korraldamine. Koolimajade ehitamine. Kirjanduse ja kunsti areng.
Põhjapanevad uuendused sotsiaalsel.
Kiriku korraldamine.
 11. Rahvahääletused Põhiseaduse muutmiseks. Presidendi ametissevalimine.
 12. President K. Pätsi elu ja tegevus.
 13. Jaan Tõnissoni elu ja tegevus. Teisi iseseisvuse aja juhtivaid tegelasi.
 14. Pilte rahvuslikest üritustest: laulupeod, sport, seltsielu, ühonnailmsed võistlused.
 15. Iseseisvuse hävitamine. Eesti rahva ja riigimeeste saatuse. Võitlus iseseisvuse taastamiseks. Jüri Uluots.
- IV. Vanem aeg.
1. Jutustusi muistsete elust ja tegevusest. Muistne Vabadusevõitlus ja tema kangelas. Jüriöö vabastamise lugu. Pilte keskajast õpetaja valikul. Pilte orjajast, sõdadest ja näljaaegadest.
- V. Ajalooliste tähtpäevade ning suurte isikute sünni- ja surmapäevade mälestamine.

M a a t o a d u s

I. Geograafiliste mõistete kodulooline läbitöötamine.

Maailmakarid.

Meri, laht, väin, jõgi, oja, allikas.

Manner, saar, poolsaar, neem, luid, lootseljak, kari.

Mägi, kõrgustik, org.

Sadam, aurik, purjek, mootorpurjek, paat, lennuk.

Linn, alevik, küla, talu, vald, kihelkond.

Kalju, paas, liiv, savi, turvas, soo, põlevkivi, kivisüsi.

Mitmesuguseid tööalasid.

II. Kodumaa kirjeldamine.

1. Iga õpilane otsib kaardil oma kodukoha Eestis ja õpetaja isoleerustab seda.

2. Üldisi andmeid Eesti kohta: asend, piirid, naaberriigid, suurus, rahvastik jne.

3. Kodumaa üksikosade kirjeldamine reisikirjeldustena.

Läänemeri. Sõit aurikuga kodumale. Merinehe jutustused Läänemerest.

Kodu paistab. Rannajoon. Saared. Karid, tuletornid. Naissaar. Vaade Tallinnale merelt. Tallinna sadam.

Tallinn - riigi pealinn. Toompea pika Hermanniga. Valitsuse hooned

Toompeal. Vanalinn. Tornide väljak. Lasnamägi ja Ülemiste järv. Tööstused. Kultuurilised asutused. "Estonia". Kadrioru.

Tartu. Rännak läbi Pandivere kõrgustiku ja Vooremaa. Järvode ja ojade kaunis maastik. Jõukad talud, suurte aedadega piiratud eluhooned. Enamjõgi. Tartu - ülikooli ja koolide linn. Toomägi varemete, tähetorni ja aiamastoga. Ülikooli asutused. Eesti Rahva Muuseum. Aiamäed. Koolinoorsugu.

Matk Lõuna-Eesti kaunimatoos kohtadesse. Otepää kõrgustik. Pühajärv.

Künklik maastik. Haanja kõrgustiku maalilised mäed ja orgid. Vaade ..

Suurelt maaalalt. Põllutöö kuplite voorgudel. Liivane maapind ja kohv rahvas. Valga - piirilinn. Sakiline Eesti-Läti piir.

Matk Viru rannikule. Rannajoon. Kõrge paekallas. Ontika ja Toila. Sadamad ja tsimentitööstused. Rukis ja kartulid. Kaubitsmine Soomega. Narva-Jõesuu suvituskohd.

Pealinnast idapiirile. Matk ajaloolistel Vabadusesõja lahinguväljadel. Raudteede sõlmpunkt Tapal. Rakvere. Kiviõli ja Kohtla. Öliõhk ja suitsevad tuhanäed. Ekskursioon põlevkivikaevandusse ja õlivabrikusse. Ajalooline Narva, Hermann kindlus ja Ivangorod. Narva jõgi ja kosk. Tööstused. Sagarahvastik. Narvataguste kalade iseloom. Raudne oesriie.

Tallinnast Mulgimale. Lumerikas Järvamaa. Ilusad hobused. Põhja-Viljandima karjakasvatus. Viljandi lossivaremete ja järvega. Jõukas Mulgimaa. Uhke ja isetoadev rahvas. Võrtsjärv. Kaunis Karksi.

Matk mööda läänerannikut. Madal rand ja paopurune kohv põlluma. Turbatööstused. Ellamaa elekter. Kadakalaanod. Kehvad talud, kokkaidelik rahvas. Haapsalu ja tema tervisevõim. Kasari ja tema jõgikond. Matsalu laht. Pärnu - suvituslinn ja vana kaubalinn. Sindi Pärnu jõgikond paumistustega. Hõõdemeeste - kangete merikaptenite kodu. Hiigla maaparandustööd ja uute asunduste loomine. Kraavide ja kanalite võrk.

Matk Lääne saarestikku. Rahvariides Muhu naised. Saaremaa silodad teod. Kehv põld ja kadakane karjama. Mere võlud. Hülgoprük. Kuresaar oma tervisevõimuga ja säilinud lossiga. Vilsandi linnuriik. Hiiumaa - vana meriröövlite saar. Hiidlaste huumorimeel. Rannarootslaste Võrasi.

Matk mööda idapiiri. Alutaguse metsad ja sood. Hundid ja karud. Kuremaa. Narva jõgi. Avinurme puunõude tööstus. Peipsi, Pihkva järv. Peipsilinnad. Segarahvastik. Petseri linn ja klooster. Setumaa. Ettevõtlik, kaval ja sõnakas rahvas. Kalapüük. Kurkide, sibula ja siburi kasvandused. Tihe rahvastik.

Ekskursioonid õpilaste kodukohtadesse ja õpilaste jutustused, mis nad vanemalt on kuulnud oma kodukohta kohta.

III. Maateaduse sidumine ajaloo, kultuuri- ja kirjanduslooga.

Rännakul mööda kodumaad meelde tuleb ajaloolisi sündmusi, eesti suurtegelasi ja võitlejaid ning tutvustada ka kirjanduslike paladega, mis kuidagi seoses on nende kohtadega.

Näiteid:

Läänemere muistsed uljad eesti meremehed-viikingid.

Tallinn - linnamüüride jäänused kõnelevad suurtest sõdadest, mis käinud üle meie koduma. Raekoda - 1904.a. linnavalimised. Vene turg - vorisoid mälestusi 1905. aastast. "Estonia" teater - eesti teater ja tema tegelasi, eesti muusika ja muusikamehi. Öppursõdurite mälestussammas realkooli ees. Toompea - võitlus iseseisvuse eest. Eesti lipp Pika Hermannitornis. "Ülemiste vanake".

Tartu ülikooli osa eesti rahvuslikus arengumises. "Vanemuine" ja A. Kitzberg. J. V. Jannson ja I üldlaulupidu ning rahvushümi tekkinine. Koikula - "Enajõe ööbik". Jaan Tõnisson ja "Postimees". V. Reimani mälestussammas. P. Põllu tänav. "Kalevipoja" mälestussammas. Laiuse - piiskop Kõpu kaunagaegne tegevusväli. Otepää - eesti rahvusliku lipu sünd.

Suur Mämmägi - J. Kunderi laul: "Kui siit pilvepiirilt alla vaatan."

Võru - F. R. Kreutzwaldi majake. Võrumaa - J. Hurt, "Vana Kannel" ja eesti vanavara. Narva - Karl XII. Ivangorod - Vene tung Läänemere kaldale. Narvatagune - Vabadusesõja vihasemad lahingud.

Viljandimaa - kangete meeste maa. Enamik tähtsamaid eesti tegelasi pärit Viljandimaalt. Lossivarand, muistne Vabadusesõda, "Villu võitlused".

J. Bergmanni "Ustav Ülo". Lõhaveri linnus ja Lembitu. C. R. Jakobseni võitlus ja "Sakala". L. Koikula: "Teid ma torvitan, Eestimaa pojad". H. Adamseni "Mulgimaale". Jüri Vilmsi mälestusmärk Püüdluses. V. Reinani mälestussammas Kolga-Jaanis ja tema karaskuvõitlus.

Läänemaa - Bernhard Laikmaa, Ernst Enno ja Rud. Tobiasse mälestussammas. "Bernhard Riives", Uluotsa sünnikoht Kasari jõgikonnas Kirbla Vanamõisas.

Pärnu - L. Koikula mälestusmärk. J. V. Jannsoni "Perno Postimeses". Vändra - C. R. Jakobseni matusekoht ja mälestusmärk. "Vändra metsas, Pärnumaal." Peipsi - J. Liivi kohtukoht Kodavere.

IV. Kodumaa albumi koostamine maateaduse, kirjandusloo ja ajaloo piltidega.

Eesti rahvuslikke üldlaule

(Välja valinud A. Ruut)

A.	1.	Mu isamaa, mu õnn ja rõõm	F. Pacius	Kooli Loolo I
	2.	Hoiu, Jumal, Eestit	J. Aavik	K. Loolo II
	3.	Eesti lipp	E. Võrk	"- II
	4.	Eesti on mu kodumaa	E. Võrk	"- IIa
	5.	Isamaa ilu hoieldes	K.A. Hermann	"- III
	6.	Langenud kanglastele	J. Aavik	"- II
	7.	Su Põhjamaa päikese kullast	T. Vottik	"- III
	8.	Kus Põhjalahe kehiseb	A. Läte	"- II
	9.	Eesti, mu armas kallis kodumaa	K. Tünnpu	"- II
	10.	Isamaa, õitse sa	M. Härma	"- II
	11.	Me laulame karmi laulu	J. Aavik	"- II
	12.	Sind surmani	A. Kuniloit	
	13.	Eestlane olen ja eestlaseks jään	K.A. Hermann	
B.	14.	Kungla rahvas	K.A. Hermann	K. Loolo II
	15.	Meil eiääärne tänavas	E. rhvl.	K. Loolo III
	16.	Ena süda	R.Th. Tomson	"- III
	17.	Kui mina alles noor veel olin	E. rhvl.	"- III
	18.	Ei saa mitte vaiki olla	E. rhvl. M. Härma	"- III

19. Pulmalust	E. hvl.	K. Leelo	III
20. Kuldrannake	A. Läte	-"-	III
21. Lahkamise laul	K. Tünnpu	-"-	II
22. Kiigolaul	M. Lüdig	-"-	III
23. Titre tšinu	E. rhvl. A. Tamm		
24. Eideratas	E. rhvl.		
25. Sida tuksub	K.A. Hermann		